

Det danske panservåbens mulige udvikling 1990-2010.

Med perspektiv fra 2021.

Dette lille essay er baseret på noget af den forskning jeg har foretaget om det danske forsvar under den Kolde Krig. Det er lavet lidt for sjov og undersøger, hvordan Hæren kunne have set ud i dag, hvis man havde fortsat med de forslag som Langtidsplanlægningsgrupperne fremlagde i 1980'erne. Dette essay vil handle om Hærens bestand af kampvogne. For det første vil det beskrive hvordan det historisk gik til, at antallet af kampvogne i løbet af 20 år faldt fra næsten 400 til lidt over 30. For det andet vil det undersøge hvordan det kunne været gået, hvis man havde fulgt de foreslåede planlægningsskitser. Enten fordi den Kolde Krig fortsatte, eller fordi man besluttede sig for at bevare et stærkt dansk territorialforsvar baseret på en kombination af værnepligt og stampersonel.

Situationen omkring år 1990 ved den Kolde Krigs afslutning.

Hærens bestand af kampvogne bestod stadig først og fremmest af de modeller, man havde modtaget gratis via den amerikanske våbenhjælp i 1950'erne og 1960'erne. Kun lidt under en tredjedel af Hærens kampvogne var således indkøbt for de danske skatteyderes regning. Vognene var fordelt således:

53 stk. Let Kampvogn M41-DK1.

Opgraderede versioner af den lette M41 kampvogn som Hæren havde fået gratis via den amerikanske våbenhjælp i starten af 1960'erne. I sin oprindelige version var vognen forældet allerede omkring 1970. Et andet problem var, at Danmark reelt var det eneste NATO-land i Vesteuropa der stadig brugte M41. Det var derfor svært at finde reservedele til at holde de gamle vogne kørende. Opgraderingen startede i 1985 og de første færdige vogne blev udleveret til enhederne i 1987. De sidste enheder modtog deres opgraderede M41-DK1 kampvogne i 1988-89.

Opgraderingen gav vognene digital ildledning, ny motor, laserafstandsmåler, røgkastere, termisk sigte, lysforstærkningskikkerter til fører og vognkommandør, ABC-anlæg samt en halogen-projektør. Denne skulle både erstatte det termiske sigte, hvis det skulle svigte, samt kunne bruges offensivt under natkamp til at overbelaste og "brænde" fjendens lysforstærkningssigter af. Hertil fik kanonen en ny finnestabiliseret panserpatron, der gjorde det muligt at gennemskyde frontpanseret på Warszawapagtens ældre kampvogne af typerne T-55 og T-62 på afstande op til ca. 1500 meter. De mere moderne Warszawapagt-kampvogne af modellerne T-64, T-72 og T-80 kunne kun bekæmpes med flankerende ild.

Let Kampvogn M41-DK1. Halogen-projektøren sidder i boksen over kanonen og det termiske sigte i boksen til venstre herfor. Laserafstandsmåleren er indbygget i skyttens sigteperiskop, der kan ses foran vognkommandøren og dennes periskop (Foto, Forsvarsgalleriet.dk).

Problemet var, at opgraderingerne i mange tilfælde var for meget for det gamle chassis: Den nye kraftige motor havde en tendens til at overbelaste slutdrevene og ABC-beskyttelsesanlægget havde svært ved at fungere optimalt, fordi den gamle kampvogn nærmest var vanskelig at tætte tilfredsstillende. Herudover havde det digitale ildledelsessystem samt dets tilknyttede termiske sigte og laserafstandsmåler det problem, at der var tale om en "DK-Løsning", hvor man bare havde købt hyldevarer ind og så forbundet dem. Det termiske sigte var f.eks. det samme AN-PVS4 som også blev brugt sammen med panserværnsraketsystemet TOW. Et tilknyttet problem var også, at hver eneste M41-DK1 kampvogn reelt var blevet håndbygget fra bunden af et dansk firma hvilket gjorde, at det kunne være svært at skifte reservedele imellem køretøjerne, idet en del der passede til en kampvogn, måske ikke passede til en anden. Det krævede derfor en stor indsats og en veltrænet besætning for at forhindre, at en eller flere komponenter satte ud. Det termiske sigte havde f.eks. en grim tendens til at tabe verificeringen under kørsel, hvis der var for mange rystelser. Opgraderingen gav dog vognen mulighed for både kunne køre og kæmpe om natten, uden brug af synligt lys. M41-DK1 var også ganske tyndt pansret. Warsawapagtens standard 14.5mm tunge maskingevær ville således kunne gennemskyde vognene frontalt på afstande op til ca. 300 meters afstand ved brug af

panserbrydende ammunition. M41-DK1 havde hverken stabiliseret kanon eller sigte og kunne derfor heller ikke skyde præcist under bevægelse.

Vognene var fordelt som følger:

- Opklaringsbataljon Jyske Division (V Bataljon/Jyske Dragonregiment):

18 vogne (6 per Eskadron)

- Opklaringsbataljon CORPS LANDZEALAND (III Bataljon/Gardehusarregimentet):

18 vogne (6 per Eskadron)

- Let Kampvognseskadron/Bornholms Værn: 11 vogne (10 bemandede og 1 krigsreserve)

- Opklaringseskadron/Bornholms Værn: 6 vogne.

90 stk. Centurion Mk. V.2-DK.

Middeltung Kampvogn, dog oprindelig klassificeret Tung i 1950'erne på grund af sin vægt på over 50 ton. Opgraderede versioner af den Centurion-kampvogn som Hæren havde modtaget som amerikansk våbenhjælp i 50'erne.

Lidt over 100 vogne var blevet opgraderet med 105mm kanon og infrarød/hvidtlysprojektør samt infrarødt sigte i perioden 1964-70. Vognene var sidst blevet hovedrenoveret omkring 1970. De havde primitiv gyrostabilisering og kunne derfor kun skyde præcist under bevægelse på korte afstande, næppe meget mere end 500-1000 meter under langsom fart. Stabiliseringen gjorde det dog muligt hurtigt at få rettet kanonen imod et mål, så snart kampvognen var standset. Pansringen var tyk efter 1950'ernes standard, og beregnet på at modstå beskydning af kanoner i 85-88mm klassen, som kun den fattige polske hær samt Warszawapagtens luftlande-enheder stadig havde i tjeneste i 1980'erne. På afstande over 1000-1500 meter kunne Centurion modstå frontal beskydning med panserbrydende underkalibreret ammunition fra kanoner i 100mm klassen, der udgjorde hovedbevæbningen på Warszawapagtens T-54 og T-55 kampvogne. Hulladningsammunition fra 100mm kanonen kunne dog stadig gennembryde Centurion-kampvognens frontpanser på alle afstande. Centurion var også sårbar på alle afstande overfor beskydning fra de 115mm og 125mm kanoner der sad på de øvrige middeltunge Warszawapagt-kampvogne

Vognene var på dette tidspunkt meget nedslidte og problematiske at holde kørende, idet de både havde gamle motorer og en nedslidt drivline generelt. Samtidig med var de besværlige og tidskrævende at vedligeholde. De brød derfor ofte sammen i forbindelse med øvelser og daglig

tjeneste. Dette problem blev forværret af, at den gamle motor brugte meget benzin og vognen derfor kun havde en rækkevidde på ca. 100 km, når den kørte i terræn. Vognene var også så gamle og vanskelige at tætne, at det var umuligt at installere et ABC-beskyttelses anlæg.

Centurion Mk.V.2-DK. Det lysforstærkende kamera og den termiske scanner sidder under skærmen til venstre for kanonen. Laserafstandsmåleren er indbygget i sigteperiskopet foran kommandørens kuppel. (Foto, Gardehusarregimentets Veteran Panser- og Køretøjsforening, Danske Hærhistoriske Museer).

Opgraderingen, der oprindeligt var udviklet til den svenske hærs Centurion-kampvogne, bestod af et digitalt ildledelsessystem, med en laserafstandsmåler. Den unikke danske modifikation bestod af et lysforstærkningskamera af typen PZB-200, den samme type kamera som det tyske Forbundsværn brugte på sine Leopard 1-kampvogne, kombineret med en såkaldt "Termisk Scanner". Scanneren var en primitiv form for termisk kamera, der fungerede i samarbejde med lysforstærkningskameraet. Når scanneren opfattede noget der var varmere end baggrunden, afsatte den en firkant på skyttens Tv-skærm, hvor et "normalt" termisk sigte ville give skytten et egentligt billede, der aftegner

konturerne på det varme objekt. Skytten kunne så bruge lysforstærkningskameraet til at stille skarpt på det varme objekt scanneren havde afsløret. For at forøge lysforstærkningskameraets effekt, havde man bibeholdt infrarød/hvidtlysprojektøren, for derved at kunne anvende infrarødt lys i situationer hvor der ikke var naturligt lys nok til, at lysforstærkningskameraet ville virke. Den effektive rækkevidde på denne kombination af natkampmidler var op til ca. 1500 meter. Dette kombinerede sigte var dog ikke stabiliseret og derfor svært at bruge under kørsel. I tilgift til skyttens natsigte, havde køreren et passivt lysforstærkende periskop og vognkommandøren passive lysforstærkende briller, så det var muligt at køre og observere om natten uden brug af synligt lys.

Den type ammunition som 105mm kanonen rådede over ved 1980'ernes afslutning var en finnestabiliseret panserpatron der kunne gennemskyde de Warszawapagt-kampvogne Hæren forventede at kæmpe imod, primært polske og østtyske T-72'ere. Centurions 105mm kanon kunne således gennemskyde frontpanseret på skroget på afstande op til 2000 meter, imens tårnet på T-72 kunne modstå 105mm beskydning på afstande over 1500 meter, afhængig af anslagsvinkel. Derimod ville denne patron have problemer imod de nyere opgraderede sovjetiske kampvogne af typerne T-64 og T-80. I kraft af sin pansring, sin slagkraftige kanon samt de forskellige skydetekniske opgraderinger, var Centurion Mk.V.2-DK også de ældre Warszawapagt-kampvogne af typerne T-54 og T-55 overlegen hvad angik træfsikkerhed og evne til at kæmpe om natten. Motor og drivline blev også hovedrenoveret i forbindelse med opgraderingen, der begyndte i 1982. Dette gjorde dog kun lidt forskel på det faktum, at vognene motorteknisk var nedslidte. I 1990 var Danmark også det eneste NATO-land der stadig anvendte Centurion, så lige som med M41 kampvognen, var det ved at være et problem at skaffe reservedele. De første enheder på Sjælland begyndte at modtage den opgraderede Centurion-kampvogn i løbet af 1985 og de sidste blev leveret i løbet af 1987-88.

Vognene var fordelt som følger:

- 1. Sjællandske Brigade: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 2. Sjællandske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).

126 stk. Centurion Mk. V og Mk. V.2.

Historien bag disse vogne var grundlæggende den samme som beskrevet ovenfor, men disse Centurions havde ikke modtaget nogen opgradering eller hovedrenovering i 1980'erne. De så således stadig ud som de ville have gjort omkring 1970. De problemer der var med den opgraderede Centurion var således endnu mere udtalte her. Idet størstedelen af disse vogne var i mobiliseringsenheder, blev de heller ikke vedligeholdt regelmæssigt, og de var derfor i endnu værre vedligeholdelsestilstand end de opgraderede Centurions der var i brug hos de sjællandske brigader.

Kolonne af Centurion Mk. V kampvogne med 84mm kanon. Infrarød/hvidtlysprojektøren ses til højre for kanonen (Foto, Forsvarsgalleriet.dk).

For disse kampvogne var evnen til at kæmpe om natten var afhængig af belysning af målet, enten med infrarødt eller hvidt lys, noget som fjenden kunne observere med sine egne natkampmidler. Det var således kun muligt at observere og bekæmpe mål på afstande op til ca. 1200-1500 meter, afhængigt af vejrforholdene. Afstandsmåling foregik ved hjælp af en række afstandsmærker indsat i skyttens periskop og sigtekikkert. Når den fjendtlige kampvogn var lige så bred i sigtet som afstandsmærke X, vidste skytten, at målet var X meter væk. Denne form for afstandsmåling var dog ikke særligt præcis og især på afstande over 1000 meter var det derfor svært at ramme målet i første

skud. I tilgift skulle skytten også selv vurdere sådanne faktorer som forsigtig og dynamisk forsigtig, hvis der skulle skydes på kort hold imod et mål i bevægelse, imens Centurion-kampvognen selv var i bevægelse. Manglen på natkampmidler til føreren gjorde også, at vognen reelt kun kunne kæmpe om natten, hvis den holdt stille i en forberedt stilling eller fulgte en allerede rekognosceret og indøvet rute.

De få vogne som var bevæbnet med 105mm kanoner (Centurion Mk. V.2) kunne bruge den opgraderede finnestabiliserede ammunition som også Centurion Mk.V.2-DK og Leopard 1 anvendte, og havde derfor stadig slagkraft imod Warszawapagtens nyere kampvogne, om end deres evne til at opnå træf i første skud på afstande længere end 100 meter var begrænset. Men størstedelen af disse ældre Centurions (Centurion Mk. V) var stadig bevæbnet med den 84mm kanon som de oprindeligt havde haft og som var forældet allerede omkring 1970. Det panserprojektil som 84mm kanonen rådede over kunne kun skyde frontalt igennem Warszawapagtens ældre kampvognsmodeller af typerne T-54, T-55 og T-62 på afstande op til ca. 1500 meter.

Vognene var fordelt som følger:

-Jyske Divisions Panserjagerbataljon (VI Bataljon/Jyske Dragonregiment):

50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver, én eskadron havde 105mm vogne, de fire øvrige havde 84mm vogne).

-Jyske Divisions Motoriserede Infanteribataljon (IV Bataljon/Fynske Livregiment):

10 vogne (1 Eskadron med 10 vogne, 84mm vogne).

-Jyske Kampgruppes Panserjagereskadron: 10 vogne (105mm vogne)

-Militærregion IV (Regionen dækkede Fyn og Langeland med tilhørende øer):

20 vogne (2 Eskadroner med 10 vogne hver som en del af regionens motoriserede infanteribataljon (II Bataljon/Fynske Livregiment), 84mm vogne).

-1. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 8 vogne med 84mm kanon

-2. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 10 vogne med 84mm kanon

-3. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 8 vogne med 84mm kanon

-4. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 10 vogne med 84mm kanon.

120 stk. Leopard 1A3.

Den eneste kampvogn som Hæren købte for egne midler under den Kolde Krig. I konkurrence med flere andre NATO-kampvogne blev Leopard 1 valgt som Hærens nye middeltunge kampvogn, fordi den på mange områder var en afgørende forbedring i forhold til Centurion. Hvor smøringsopgaverne på en Centurion kunne tage ca. 60 minutter, tog den samme opgave ca. 15 minutter på Leopard 1. Hvor udskiftning af motoren på en Centurion typisk tog det meste af en dag og krævede adskillelse af hækken, kunne det ordnes på Leopard 1 på under 30 minutter. Et andet kritikpunkt man havde haft over Centurion var, at vognen var meget langsom under stillingsskifter, imens Leopard 1, selv i terræn, kunne bevæge sig med over 50 kilometer i timen. En tredje grund til at Leopard 1 var blevet valgt var, at den var i brug hos de vesttyske enheder, som Hærens jyske enheder skulle samarbejde med, hvis krigen brød ud. Herudover havde Leopard 1 over tre gange så lang rækkevidde under kørsel i terræn i forhold til Centurion, der havde et stort brændstof-forbrug og kort rækkevidde.

Leopard 1A3-kampvogn. Skydeteknisk og mobilitetsmæssigt var denne kampvogn en betydelig forbedring i forhold til den ældre Centurion (Foto, Forsvarsgalleriet.dk)

Vognene så i 1990 ud som de havde gjort, da Hæren købte dem for 10-14 år siden, men de var allerede blevet forberedt til opgradering med termisk sigte, laserafstandsmåler samt integreret og digitaliseret ildledelses-system. De havde den samme 105mm kanon og ammunitionstyper som de bedste Centurions. Kanonen var fuldt stabiliseret, men manglen på et integreret ildledelsessystem gjorde det svært for skytten at beregne forsigtig og forvinkel ved ildafgivelse under kørsel. Den praktiske skudafstand ved skydning under langsom kørsel var derfor heller ikke meget større end 1000m. Stabiliseringen gjorde det dog muligt hurtigt at få rettet kanonen imod et mål, så snart kampvognen var standset.

Kanonen havde en fremragende optisk afstandsmåler, der dog stillede store krav til skyttens evne til at betjene den korrekt og hurtigt. Vognens pansring var designet efter et "alt eller intet" koncept: Undervognen var pansret til at kunne modstå beskydning fra 85-88mm kanoner frontalt, som stadig var hovedbevæbningen på Warszawapagtens kampvogne da Leopard 1 blev designet i 50'erne, og beskydning fra 20mm maskinkanon flankerende, imedens vognens hæk havde meget tynd pansring der kun ville kunne stoppe håndvåbenild og fragmentvirkningen fra artilleriild. Det opgraderede tårn kunne stoppe frontal beskydning fra den 100mm kanon der sad på T-54 og T-55, med de ammunitionstyper, der var til rådighed i 1970'erne. Men i løbet af 1980'erne introducerede Warszawapagten finnestabiliseret ammunition til 100mm kanonen, hvorved tårnet på Leopard 1 nu kun var immun over for frontal beskydning på afstande længere end 1000 meter. Det var derfor nødvendigt for Leopard 1 at prøve at udnytte sin overlegne afstandsmåler til at kæmpe på afstande længere end 1000 meter, hvor T-54 og T-55 kampvognene ville have svært ved at svare igen. Lige som Centurion var Leopard 1 sårbar overfor beskydning fra Warszawapagtens 115mm og 125mm kampvognskanoner på alle relevante kampafstande. Leopard 1-kampvognen var således til dels dårligere pansret end Centurion, bortset fra hvad tårnets front angik. Taktisk var det derfor nødvendigt at bruge vognens høje fart og gode bevægelighed i terræn til at skifte imellem kropsskjulte stillinger, hvor manglen på pansringen af Leopard 1's undervogn ville udgøre et mindre problem.

Leopard 1 havde fremragende bevægelighed og acceleration, både i terræn og på vej, og havde et indbygget ABC-beskyttelsessystem. Evnen til at kæmpe om natten var afhængig af belysning af målet, enten med infrarødt eller hvidt lys, noget som fjenden kunne observere med sine egne natkampmidler og det var kun muligt at observere og bekæmpe mål på afstande op til ca. 1200-1500 meter, afhængigt af vejrforholdene. Herudover havde føreren og vognkommandøren passive lysforstærkende periskoper, så det var muligt at køre og observere om natten uden brug af synligt lys.

Vognene var fordelt således:

- 1. Jyske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 2. Jyske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 3. Jyske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).

Det danske panservåbens vej fra fortiden.

Indenfor Hæren, og i Forsvaret generelt, var man klar over disse forhold så imellem juni 1984 og januar 1987 foretog Forsvarsministerens Rådgivnings-og Analysegruppe (forkortet RAG) et studie, der hed "Materielafløsning for Centurion Kampvogne". Hovedemnet for studiet var, ikke overraskende, at undersøge hvad der kunne gøres for at erstatte de ældste 84mm bevæbnede Centurions med en bedre og mere tidssvarende kampvogne. Studiet er ca. 76 A5-sider langt. Her er de vigtigste konklusioner og delkonklusioner:

Truslen.

- Warszawapagtens store antal af kampvogne samt infanterikampkøretøjer og pansrede mandskabsvogne sætter særligt store krav til danske enheders evne til at bekæmpe pansrede mål
- Warszawapagtens store mængde artilleri sætter høje krav til pansring og bevægelighed.
- Warszawapagtens fly og kamphelikoptere udgør også en stor trussel.
- Truslen imod Sønderjylland og Slesvig Holsten: Et massivt angreb med store mængder kampvogne og infanterikampkøretøjer samt pansrede mandskabsvogne, støttet af artilleri samt fly og helikoptere. Der er også mulighed for luftlandsætninger bag frontlinjen for at indtage vigtige mål såsom broer.
- Truslen imod Sjælland/Falster/Lolland//Møn/Bornholm: Amfibieangreb og luftlandsatte enheder, støttet af skibsartilleri samt fly og helikoptere, fulgt op af kampvogne samt infanterikampkøretøjer og pansrede mandskabsvogne. Så snart et brohoved var etableret ville situationen være den samme som i Jylland/Slesvig-Holsten, bare i noget mindre målestok. Bornholm var sårbart overfor et kupagtigt angreb, men fjenden kunne ikke tillade sig at binde for mange amfibieenheder og luftlandestyrker imod Bornholm, idet dette ville gøre et samtidigt angreb mod den sjællandske

øgruppe umuligt.

- Truslen imod det øvrige land (Fyn, Midt- og Nordjylland): Mulighed for luftlandsætninger og fjendtlige specialstyrker.

Skudafstande.

-Terrænet i BALTAP området (Danmark samt Slesvig-Holsten) så omtrent således med hensyn til frie skudafstande:

1000m eller derunder: ca. 70% af terrænet

1000-2000m: ca. 20% af terrænet

2000m eller derover: Ca. 10% af terrænet

Kun i cirka 1/3 af det terræn danske kampvogne kunne tænkes at skulle kæmpe i, oversteg de gennemsnitlige skudafstande 1000 meter. Eller med andre ord: På de afstande man ville kunne forvente at kæmpe på, ville de danske kampvogne der var til rådighed i 1987 både være sårbare overfor modstanderens ild, men også selv kunne gennemskyde modstanderen. Sejren ville derfor gå til den kampvogn der først fik træf i målet.

Kampvognen.

-Kampvognen blev i studiet anset for det bedste kompromis imellem ildkraft, beskyttelse og mobilitet til kamp i åbne områder. Enheder af kampvogne er enkle at føre på grund af gode kommunikationsmidler og ens opbygning. Kampvogne virker bedst i samarbejde med artilleri, infanteri og ingeniører, som kan afhjælpe kampvognens svagheder.

-Udviklingen af kampvogne blev i studiet bedømt til at skride hastigt fremad, med en tendens imod at vognene bliver tungere, tykkere pansret og bedre bevæbnet (Min note: Vi taler om midt-80'erne her). Det betyder derfor at infanteriets lette mandbårne panserværnsvåben vil miste evne til at gennemskyde frontpanseret på nyere kampvogne, men stadig kan være effektive med flankerende beskydning.

-Disse nye kampvogne er dog dyre, så det kan derfor tænkes at andre våbensystemer, som f.eks. missiler, artilleri eller panserjagere, vil kunne udfylde kampvognenes rolle.

Krav til Kampenhederne.

-I Slesvig-Holsten: Kampvognsenheder skal primært virke ved at kunne modangribe fjender som er trængt ind i eget forsvarsområde og truer med at bryde igennem. Kampvognene skal kunne overleve intens artilleriild samt kunne nedkæmpe et stort antal fjendtlige pansrede mål, heriblandt hans nyeste kampvogne (Min note: Vi taler her om T-64/T-72/T-80-familien og dens varianter).

Amfibiekampvogn PT-76. Denne let-pansrede kampvogn udgjorde en af de primære kampenheder i de polske og sovjetiske marineinfanterienheder og ville have udgjort spydspidsen i invasionen af de danske områder øst for Storebælt. (Foto, Janusz Magnuski, Czołg pływający PT-76. TBiU 12 WMON, Warszawa 1971, Wikimedia Commons)

-På den Sjællandske Øgruppe og Bornholm: Kampvognsenheder skal primært kunne inddæmme og modangribe fjendtlige luftlandsætninger og sølandsætninger. Kampvognen skal her kunne bevæge sig hurtigt og kunne virke under fjendtlig luftoverlegenhed, samt bekæmpe et stort antal lettere pansrede mål (Min note: Fjendtlige amfibiekampvogne som f.eks. PT-76 eller luftlandsatte kampkøretøjer som BMD-1, BMD-2 eller ASU-85 er nok hvad der menes her). I tilfælde af et brohoved bliver dannet og tungere materiel landsat, skal de danske kampvogne i området øst for Storebælt også kunne bekæmpe fjendens middeltunge kampvogne, når de er udskibet. Herudover er det et ønskeligt, at kampvognen også kan bekæmpe mål på havet.

-Øvrige dele af landet: Truslen er principielt som for den sjællandske øgruppe og Bornholm, men dog uden amfibieoperationer og opfølgestykker med middeltunge kampvogne. Luftlandsætninger og specialstyrker udgør den største trussel.

Betragtninger over alternativer.

-Både imødegåelse af et angreb over land, som i Slesvig-Holsten, eller et amfibieangreb kræver egentlige kampvogne, som kan overleve fjendens artilleriforberedelse og derefter hurtigt rykke frem for at gennemføre modangreb. Imødegåelse af luftlandsætninger kræver ikke nødvendigvis kampvogne, forudsat at man kan ramme fjenden inden han kan nå at sætte sig fast. Hvis luftlandsætningen først har sat sig fast og organiseret sig til modstand, er det også nødvendigt med kampvogne her.

-Middeltunge kampvogne er således det bedste våben, men det er muligt at erstatte eller supplere dem med panserværnsraketenheder (på køretøjer eller helikoptere), kanonbevæbnede panserjagere, infanterikampkøretøjer, moderne artilleri med klyngeammunition eller laserstyrede granater, samt fly med klyngebomber eller laserstyrede missiler/bomber. Det vurderes dog at en kampvogn simpelthen er det mest fleksible våben imod de trusler Hæren står overfor.

Krav til den nye kampvogn.

-Den bør mindst være lige så god og helst bedre end Warszawapagtens for at kompensere for NATO's talmæssige underlegenhed.

-For ikke at have for store forskelle imellem enhederne, bør danske kampvogne i Slesvig-Holsten være lige så gode som de tyske og helst af samme type.

-Kampvognen skal kunne nedkæmpe alle fjendtlige kampvogne på afstande op til minimum 2000 meter og gerne derover.

-Den skal have høj sandsynlighed for træf i første skud på disse afstande, også under kørsel. Den skal også kunne skyde i mørke og dårligt vejr.

-I Slesvig-Holsten betyder disse krav, at man snarest muligt bør gå over til en kampvogn med 120mm kanon, senest ved årtusindskiftet, men gerne før (Min note: De skriver ikke direkte Leopard

2, men man skal ikke være ekspert i at læse mellem linjerne for at forstå at det er den kampvogn studiets forfattere gerne vil have Hæren anskaffer).

-I øvrige dele af landet vil mindre kaliber end 120mm stadig være tilstrækkeligt. Indtil kampvogne med 120mm kanon kan indføres, må man forsøge at holde 105mm ammunitionen opdateret i stedet for.

-Mobiliteten skal i Slesvig-Holsten være minimum på højde med Leopard 1, men på længere sigt vil en forbedring, f.eks. til Leopard 2 niveau, være ønskeligt (Min note: Ja så spørger Leopard 2 igen...)

-Mobiliteten på den sjællandske øgruppe og Bornholm skal være som Leopard 1 eller M41-DK1 (Min note: Studiet er lavet i 1987, før man fandt ud af hvor store tekniske problemer der var med den opgraderede M41-DK1).

-Beskyttelsen skal være så høj, at kampvognen er immun overfor fjendtlig beskydning på længere afstande end 2000 meter, det være sig fra kanoner eller panserværnsraketter, og kan fungere under artilleribeskydning og ABC-angreb (Min note: Igen ville kun en ny og moderne kampvogn som den tyske Leopard 2, den amerikanske M1 Abrams eller den britiske Challenger I kunne opfylde disse krav i 1987).

Delkonklusion på krav.

-Centurion kan selv i sin opgraderede form ikke opfylde kravene og kan heller ikke opgraderes til at opfylde dem. Specielt manglen på mobilitet, både hastighed og rækkevidde ved kørsel i terræn, vurderes til at være et problem.

-Leopard 1A3 lever noget bedre op til kravene og kan ved modifikation (Min note: Til 1A5 status) opfylde samtlige krav, bortset fra det om beskyttelse.

-M41-DK1 opfylder ikke alle krav, men så længe man nøjes med at bruge den som let kampvogn, er det et mindre problem.

-Der er derfor to måder at løse problemet på: Opgradering af ældre vogne eller anskaffelse af nye.

-De eksisterende Leopard 1 bør opgraderes, herudover bør der anskaffes nye og moderne kampvogne.

-Der er behov for en egentlig kampvogn. Panserjagere, panserværnsraketter og artilleri kan supplere kampvognen, men der er opgaver på slagmarken som kun kampvogne kan løse effektivt.

Polske T-55 kampvogne. Denne kampvognstype udgjorde størsteparten af kampvognsbestanden i både den østtyske og polske hær, og ville være blevet indsat i Slesvig-Holsten, imod den sjællandske øgruppe og på Bornholm. (Foto, J. Żołnierkiewicz, Wikimedia Commons).

Kampvognsantal og nyanskaffelser.

-DK råder pt. (Min note: 1987) over ca. 400 kampvogne (Min note: 389 for at være helt præcis).

-Det er ønskeligt, men nok ikke muligt, at hæve dette antal til ca. 500, heraf med halvdelen i Slesvig-Holsten og resten fordelt på Sjælland, Jylland og resterende øer.

-De ressourcer som der for nuværende (Min note: I 1987) er afsat rækker knapt nok til at fastholde antallet af kampvogne på lidt under 400.

-Det koncept Hæren pt. arbejder med går ud fra, at ¼ af Hærens flåde af kampvogne skal udskiftes ca. hvert 12 år (Min note: Det vil sige omkring år 1990, 2000 og 2010, med omtrent 90-100 vogne i hver ombæring, forudsat at antallet af kampvogne skal forblive konstant).

-De opgraderede Centurions er stadig brugbare som panserjagere i lokalforsvarets enheder.

-Det betyder, at de ca. 130 ældre Centurions (Min note: 126 for at være helt præcis) skal udskiftes.

-Der er derfor behov for indkøbet af 120-140 nye kampvogne.

-Der er størst krav til de enheder som skal kæmpe i Slesvig-Holsten. De bør derfor være de første til at få de nye kampvogne.

-Tiloversblevne Leopard 1 fra de jyske enheder kan, efter opgradering, tilfalde de sjællandske enheder eller andre højt prioriterede enheder. Hvis den sidstnævnte mulighed vælges, skal der fremskaffes endnu flere nye kampvogne, nok op til 100 ekstra, så både enhederne i Jylland og på Sjælland kan få.

Økonomi.

-En gammel kampvogn, som f.eks. Centurion, koster i kraft af sin alder tre gange så meget på vedligeholdelseskontoen som en ny kampvogn. Der er således besparelser på vedligeholdelse ved at købe nyt.

-Økonomisk kan der opstilles følgende scenarier (prisen er for en Eskadron på 10 kampvogne):

--Køb af nye og opgraderede Leopard 1 kampvogne: 170-200 mio. kr.

--Køb af moderne kampvogn m. 120mm kanon og opgraderet beskyttelse: 270-300 mio. kr.

--Køb af let kampvogn m. 105mm kanon: ca. 150 mio. kr.

--Køb af brugte Leopard 1 i Tyskland er også en mulighed, men de skal for det første opgraderes og for det andet er de produceret på omtrent samme tidspunkt som de Leopard 1 hæren allerede har, hvorved alle vognene vil være udslidte og skal udskiftes på samme tidspunkt. Der er ikke opgivet nogen pris her.

Østtysk T-72M kampvogn. Både den polske og østtyske hær kunne indsætte hundredvis af denne slagkraftige og velpansrede kampvogn imod NATO-forsvaret i Slesvig-Holsten. Kravene til de danske kampvogne i området var derfor tilsvarende høje. (Foto, Billyhill, Wikimedia Commons)

Hovedkonklusion.

-Store dele af Centurion-flåden bør udfases.

-Det nuværende antal på ca. 400 kampvogne bør bevares og gerne udvides til over 500.

-Ingen af de nuværende kampvogne opfylder kravene til kamp i Slesvig-Holsten.

-Der bør derfor anskaffes nye kampvogne til de enheder der skal kæmpe i Slesvig-Holsten, enten en moderne type med 120mm kanon og høj beskyttelsesgrad, eller en type der modsvarer en opgraderet Leopard 1, men som senere kan få opgraderet sin kanon til 120mm.

-Tiloversblevne Leopard 1 kan gå til enheder på Sjælland, eller andre højt prioriterede enheder i Jylland.

-Udviklingen af lette kampvogne og panserjagere bør følges og ved næste indkøb (Min note: Det vil sige omkring år 2000) skal det undersøges om de kan indgå i organisationen.

Panservåbnets historiske udvikling 1990-2014.

Med Forsvarsforliget for perioden 1988-1991 besluttede man sig for at udfase de 110 ældste og umodificerede Centurions. I stedet ville man indkøbe 110 brugte Leopard 1A3 og 1A4-kampvogne. Leopard 1A4 havde samme tårn som 1A3, men også en masse ekstra udrustning fordi den tjente som forsøgsvogn for meget af den teknologi som senere endte i Leopard 2. Dette blev dog pillet ud af dem igen, men man kan stadig kende de gamle 1A4 iblandt de danske Leopard 1A5 fordi de har en større åbning i tårnets tag hvor kommandørens stabiliserede PERI R12 lysforstærkende periskop sad, som blev delvist svejset til da man gik over til det mindre periskop på Leopard 1A5. Det var muligt at købe disse kampvogne fordi Tyskland, som følge af de igangværende nedrustningsforhandlinger, ikke længere skulle bruge dem selv. Det man valgte, var altså den alternative løsning som 1987 studiet udpegede: Køb brugt og opgrader. Problemet her var selvfølgelig, at siden både de danske og tyske Leopard 1 kampvogne var konstrueret samtidig i anden halvdel af 1970'erne, ville de også være udslidte og forældede nogenlunde samtidigt. På den anden side var den valgte løsning givetvis både den billigste og hurtigste måde at få en tidssvarende kampvogn ud til Hærens enheder som erstatning for de forældede 84mm Centurions.

Alle danske Leopard 1 skulle opgraderes til Leopard 1A5 status. Dette var en opgradering som vognene havde været forberedt til, så selv om Danmark var det eneste NATO-land som opgraderede Leopard 1A3 til 1A5, var det ikke noget problem. Alle delene i Leopard 1A5 opdateringen var beregnet til at arbejde sammen og bestod af gennemtestet teknologi. Ildledelsessystemet var f.eks. en videreudvikling og forbedring af det der var på den større Leopard 2-kampvogn og der var derfor ingen børnesygdomme i forbindelse med opgraderingen. Hertil indkøbte man en ny finnestabiliseret panserpatron, som var i stand til at skyde igennem frontpanseret på en opgraderet T-72, T-64 eller T-80 på afstande op til 2000 meter.

Herudover ville man også opgradere de tilbageværende 106 Centurions efter følgende model: De Centurions som endnu ikke var blevet tårnmodificeret skulle modtage denne opdatering og samtidig

ville man hovedrenovere drivlinen, affjedringen samt indkøbe nye motorer til samtlige 106 vogne, så de igen blev mekanisk driftssikre. Også de opgraderede Centurions skulle modtage den nye og opgraderede finnestabiliserede 105mm ammunition, så de bevarede deres kampkraft imod de moderne Warszawagt-kampvogne.

Leopard 1A5. I kraft af sin ildkraft og bevægelighed var Leopard 1A5 Hærens standardkampvogn til efter årtusindskiftet. Skyttens termiske sigteperiskop med integreret laserafstandsmåler kan ses på tårnets tag til venstre for kanonen. (Foto, Forsvarets TV, Forsvarsgalleriet.dk)

Så planerne omkring 1990 var:

230 stk. Leopard 1A5.

Leopard 1A5 var en Leopard 1A3 opgraderet med integreret ildledning, sammenkoblet med kanonens stabiliseringssystem, samt stabiliseret termisk sigte og en laserafstandsmåler. Leopard 1A5 var således Hærens første kampvogn som kunne skyde under bevægelse, med næsten samme præcision, som når den holdt stille. Det termiske sigte gjorde også, at vognen kunne kæmpe lige effektivt i både dagslys og mørke på alle relevante kampafstande.

Så vidt jeg kan se var de oprindeligt planlagt fordelt som følger:

- 2. Sjællandske Brigade: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 1. Jyske Brigade: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 2. Jyske Brigade: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 3. Jyske Brigade: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).
- Jyske Divisions Panserjagerbataljon (VI Bataljon/Jyske Dragonregiment):
30 vogne (3 Eskadroner med 10 vogne hver).

106 stk. Centurion Mk. 5.2-DK.

Med tårnopradering, men nu også med motoropradering. Fordelt som følger:

Sjællandske øgruppe:

- 1. Sjællandske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 1. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 8 vogne
- 2. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 8 vogne
- 3. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 10 vogne

Jylland/Fyn:

- Jyske Kampgruppes Panserjagereskadron: 10 vogne
- 4. Kampgruppes Panserjagereskadron: 10 vogne.
- Militærregion IV: 20 vogne (2 Eskadroner med 10 vogne hver som en del af regionens motoriserede infanteribataljon).

53 stk. M41-DK1.

- Opklaringsbataljonen Jyske Division (V Bataljon/Jyske Dragonregiment):
18 vogne (6 per eskadron)
- Opklaringsbataljonen CORPS LANDZEALAND (III Bataljon/Gardehusarregimentet):
18 vogne (6 per Eskadron)
- Let Kampvognseskadron/Bornholms Værn: 11 vogne
- Opklaringseskadron/Bornholms Værn: 6 vogne.

Men så sluttede den Kolde Krig og i løbet af kort tid skete følgende:

-I oktober 1990 blev Tyskland genforenet. Det betød, at ca. ¼ af Warszawapagtens landgangsskibe og ¼ af marineinfanteriet forsvandt fra Østersøen, samt at truslen imod den jyske halvø var voldsomt formindsket, idet NATOs grænse mod Warszawapagten nu blev skubbet over 100 km længere mod øst.

-Der blev indgået en nedrustningsaftale i november 1990, kaldet *Treaty on Conventional Forces Europe* (normalt forkortet til CFE-traktaten). Ifølge denne var den danske Hær begrænset til 300 middeltunge kampvogne ("Main Battle Tanks"). M41-DK1 var en Let Kampvogn og hørte derfor ikke til kategorien "Main Battle Tanks", men derimod til den kategori som traktaten kaldte "Armored Combat Vehicles". De talte derfor ikke imod begrænsningen på 300 middeltunge kampvogne

-I juli 1991 blev Warszawa-pagten nedlagt og 26 december 1991 gik Sovjetunionen i opløsning.

På lidt over et år var det problem som havde defineret dansk forsvar siden 1945 forsvundet.

Ikke overraskende betød CFE traktatens paragraf om antallet af middeltunge kampvogne, at man måtte i gang med at skrotte flere Centurions. Så antallet af Centurion-kampvogne faldt fra 106 til 70. Som en bi-effekt opgav man yderligere renoveringer, så den planlagte udskiftning af Centurion-kampvognenes motor og drivlinje skete ikke, hvorved de problemer man allerede havde med vognens udslidte chassis og motor fik lov til at fortsætte.

Det samme problem gjorde sig gældende for M41-DK1. Efter det blev klart at der var utilsigtede problemer med opgraderingen, forsøgte man i starten af 90'erne at undersøge om hvorvidt det kunne betale sig økonomisk at renovere vognene igen. Det var det ikke så også her måtte til at kigge efter en afløser til Hærens lette kampvogn.

I lyset af denne udvikling, famlede Hæren rundt. Hvad nu?

1988-1991 Forliget blev forlænget af flere omgange, indtil man i 1992 forsøgte at formulere hvad dansk forsvar skulle kunne præstere i løbet af de næste år. Konklusionen var, at Hæren først og fremmest skulle søge at bevare sin evne til at kunne kæmpe en konventionel storkrig i Europa. Men for at forblive politisk relevant var det samtidig nødvendigt også at udsende danske hærenheder på

internationale missioner, først og fremmest for derved at forhindre alt for hårde nedskæringer i forsvarsbudgettet.

I perioden 1992-95 modificerede man alle Leopard 1A3 til 1A5 standard og efterhånden som de blev færdige, tilgik vognene enhederne. I tilgift forsøgte Hæren nu at realisere et gammelt ønske, der havde eksisteret siden 1960'erne: I de fleste af den danske hærs Panserbataljoner indgik et Motoriseret Infanterikompagni som en del af mobiliseringsstyrken. Denne ville man nu erstatte med en Kampvognseskadron, så Panserbataljonen blev forøget fra 20 til 30 Kampvogne. Herved ville Panserbataljonens evne til at fungere som brigadens pansrede tyngdeenhed blive betydeligt forbedret.

Forsvarsforliget 1993-1994.

-En stor del af de stationære kampgrupper og lokalforsvarsenheder blev nedlagt.

-Jyske Division skulle nu forlægges til det fhv. Østtyskland ved mobilisering og derfra forberede at kæmpe imod russiske og måske også polske styrker.

-Invasionstruslen mod øerne var nu så lille, at man godt kunne acceptere forlægning af en brigade fra området. Denne brigade skulle omformes til en interventionsenhed, primært i NATO-sammenhæng, hvor den i princippet skulle kunne indsættes overalt i Europa. Dette blev gjort ved at man tog en allerede eksisterende Brigade (2. Sjællandske) og gav den nogle ekstra logistikenheder, bl.a. et Felthospital, så den kunne operere tilnærmelsesvist selvstændigt. Således opstod den Danske Internationale Brigade (forkortet DIB). DIB havde således to hovedopgaver. Den ene var som nævnt at deltage i det fælles NATO-forsvar af Østeuropa. Den anden var at fungere som en administrativ enhed for de kontingenter Hæren udsendte i international tjeneste.

-M41-DK1 opdateringen havde vist sig mindre velegnet, idet vognen som sagt var mekanisk upålidelig, så det var nødvendigt hurtigst muligt at begynde en udfasning fra de højest prioriterede enheder. Jyske Division, der i modsætning til de sjællandske og bornholmske enheder skulle sendes til det østlige Tyskland og forskyde dele af vejen dertil ved egen kraft, fik derfor Leopard 1A5 i stedet for M41-DK1.

-Der skulle også findes en afløser for de sidste 70 Centurions og på sigt også M41-DK1. I løbet af perioden havde det danske forsvar gjort indledende tilnærmelser til Holland, der havde 114 brugte

Leopard 2 til salg. Men inden man kunne nå at komme videre med forhandlingerne, var de blevet solgt til Østrig.

Dette førte så til følgende fordeling af kampvogne (ca. 1995):

230 stk. Leopard 1A5.

- 2. Sjællandske Brigade/DIB: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 1. Jyske Brigade: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 2. Jyske Brigade: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 3. Jyske Brigade: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).
- Opklaringsbataljonen Jyske Division (V Bataljon/Jyske Dragonregiment):
18 vogne (6 per Eskadron). Bataljonen begyndte at skifte fra M41-DK1 i 1993

70 stk. Centurion Mk. 5.2-DK.

- 1. Sjællandske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).
- Jyske Divisions Panserjagerbataljon (VI Bataljon/Jyske Dragonregiment): 30 vogne (3 Eskadroner med 10 vogne hver).

53 stk. M41-DK1.

- Opklaringsbataljonen CORPS LANDZEALAND (III Bataljon/Gardehusarregimentet):
18 vogne (6 per Eskadron)
- Let Kampvognseskadron/Bornholms Værn: 11 vogne (10 aktive, 1 krigsreserve)
- Opklaringseskadron/Bornholms Værn: 6 vogne

Størstedelen af de vogne der havde tilhørt Jyske Divisions Opklaringsbataljon ser ud til løbende at være blevet skrottet i perioden fra 1992 til 1997, hvorved antallet af M41-DK1-kampvogne i den danske hær faldt til 38.

Det næste Forsvarsforlig (1995-1999) bød på endnu flere omvæltninger.

-Polen ansøgte om NATO medlemskab i 1997. Herved forsvandt endnu en mulig trussel. Polen havde opstillet ca. 1/3 af Warszawapagtens landgangsskibe, 33% af marineinfanteriet samt de resterende pansrede styrker som kunne have truet den jyske halvø. Warszawapagten var selvfølgelig forsvundet allerede i 1991, men det kunne tænkes at Polen ville være faldet under russisk indflydelse og derved stadig have udgjort en trussel. I stedet for kom de nu over i NATO's lejr.

-Det blev besluttet at anskaffe 51 brugte forhenværende tyske Leopard 2A4-kampvogne til den Danske Internationale Brigade, som på sigt skulle opgraderes til 2A5 status. De første vogne ankom til III Bataljon/Jyske Dragonregiment i 1998. De stigende udgifter til internationale operationer i det tidligere Jugoslavien, gjorde det dog svært at finde penge til yderligere indkøb.

-I lyset af den sikkerhedsmæssige udvikling, var det muligt at nedlægge en brigade (2. Jyske Brigade) samt en række yderligere enheder. Kampvognene fra disse enheder blev fordelt til andre højt prioriterede enheder.

-De resterende brigader, bortset fra DIB, blev samlet i Danske Division. Denne enhed var nu øremærket til det nyopstillede *Multinational Corps Northeast* som, dengang såvel som nu, havde til opgave at forsvare det østlige Polen og senere også de baltiske lande. Både Polen og Tyskland opstillede på det tidspunkt hver en mekaniseret infanteridivision til korpset.

Det førte til følgende fordeling:

230 stk. Leopard 1A5.

-1. Sjællandske Brigade: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).

-1. Jyske Brigade: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).

-3. Jyske Brigade: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).

-DIB: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).

-Panserinfanteribataljon (II Bataljon/Danske Livregiment) Jyske Kampgruppe: 10 vogne.

-Opklaringsbataljon Danske Division (V Bataljon/Jyske Dragonregiment):

18 vogne (6 per Eskadron)

-Opklaringsbataljon CORPS LANDZEALAND (III Bataljon/Gardehusarregimentet):

18 vogne (6 per Eskadron)

Men hov, vil den opmærksomme læser nu sige. Det er jo 246 vogne. Hvordan kan det hænge sammen? En af årsagerne er klart den begyndende indfasning af Leopard 2, men den var jo reelt ikke operativ før ca. fem år senere, altså allertidligst i 2002-2003. En anden mulighed er kreativ bogføring. Eller med andre ord: Der var ingen sammenhæng imellem hvad papirerne sagde der skulle være og det materiel som reelt var til stede. En tredje mulighed er, at nogle af eskadronerne i disse ellers Leopard-udrustede bataljoner stadig havde Centurion. Siden alle Panserbataljonerne havde 1-2 ud af 3 kampvogns-eskadroner som mobiliseringsenheder eller bemandet med folk på rådighedskontrakt kan det godt tænkes, at nogle af disse enheder har haft Centurion, indtil de kunne få Leopard 1.

70 stk. Centurion Mk. V.2-DK.

-Panserbataljon/Danske Division (II Bataljon/Jyske Dragonregiment): 30 vogne (3 Eskadroner med 10)

Det ser ud til, at kun mobiliseringsenheder har været normeret med de opgraderede Centurion-kampvogne som deres primære materiel. Den sidste enhed som opererede med disse vogne i Stående Styrke var I Bataljon/Gardehusarregimentet, som begyndte at skifte dem ud med Leopard 1 i 1995. Den sidste eskadron som konverterede var 3 Eskadron/I Bataljon/Gardehusarregimentet i 1997. Men som nævnt under Leopard 1 afsnittet er det sandsynligt, at nogle af enhederne i krigsstyrken reelt blev ved med at have Centurion. I perioden 1999-2000 blev de sidste Centurions skrottet, idet den danske hær ellers ville have sprængt CFE-traktatens loft på 300 middeltunge kampvogne, på grund af Leopard 2 anskaffelsen.

36 stk. M41-DK1.

-Let Kampvognseskadron/Bornholms Værn: 10 stk.

-Opklaringseskadron/Bornholms Værn: 6 stk.

-2. Sjællandske Kampgruppe: 20 vogne

(2 eskadroner med hver 10 vogne, denne styrke var mobil og planlagt indsat på Lolland/Falster)

Opklaringseskadronen/Bornholms Værn mistede gradvist sine lette kampvogne, fordi den var ved at blive omdannet til en Let Opklaringseskadron på højt beredskab, der ligesom DIB skulle kunne virke overalt indenfor NATO. Det samme gjorde sig gældende for den Lette Kampvognseskadron ved Bornholms Værn, der også var ved at blive om-enkadreret til en Let Opklaringseskadron, der skulle indgå i den nyopstillede FN-Brigade Danmark havde forpligtiget sig til at bidrage til, kaldet *United Nations Standby High-Readiness Brigade* (forkortet SHIRBRIG). Indtil 1997 var 17 vogne allerede blevet skrottet. De resterende vogne fulgte efter i år 2000, hvor begge kampvognsenheder ved Bornholms Værn blev til let-pansrede opklaringsenheder. 2. Sjællandske Kampgruppe blev også nedlagt, og M41-DK1 forsvandt fra Hæren.

Som konklusion på 1995-1999 forligsperioden kan siges, at skrotningen af Centurion til fordel for Leopard 2 næppe kan overraske. Samtlige M41-DK1 fik derimod lov at udgå uden erstatning, primært fordi de nu på alle måder var utilfredsstillende. Vognene manglende pansring, havde ingen slagkraft imod de russiske T-72, T-80 og T-90-kampvogne, de var ikke mekanisk pålidelige og samtidig dyre i drift og reparation. Dette gjorde dog, at der ikke længere var kampvogne udstationeret på Bornholm eller til rådighed for lokalforsvarets enheder på Sjælland.

Leopard 2A5 kampvogn. Dette køretøj havde en af NATO's mest slagkraftige kanoner kombineret med tyk laminat- og hulrumspansring. På trods af dette havde Leopard 2A5 stadig fremragende bevægelighed og hastighed i terræn. (Foto, CVF Haven, 2007, Forsvarsgalleriet.dk)

Forsvarsforliget 2000-2004.

-Forliget fortsatte reelt blot tendensen fra tidligere forlig, idet Hæren både skulle bevare sin evne til at kæmpe en konventionel krig i Europa, samtidig med at den skulle kunne udsende enheder til internationale missioner.

-Indfasningen af Leopard 2A5 var reelt den eneste større materielanskaffelse Hærens kamptropper havde været i stand til at foretage siden den Kolde Krigs afslutning. Dette skyldtes primært de faldende forsvarsbudgetter.

51 stk. Leopard 2A5.

Denne kampvogn var efterfølgeren til Leopard 1, men med endnu bedre panser, større bevægelighed og en 120mm kanon. Med den ammunition man indkøbte, ville den danske Leopard 2A5 være i stand til at bekæmpe samtlige russiske kampvognstyper på afstande op til 2000 meter. Med sit opgraderede panser ville tårnet på Leopard 2A5 kunne modstå beskydning fra de 125mm ammunitionstyper den russiske hær havde i brug omkring årtusindskiftet. Frontpanseret på skroget var dog sårbart, hvilket lige som hos Leopard 1 fordrede en kamp fra kropsskjulte stillinger. Problemet med de danske Leopard 2 var, at de blev købt billigt blandt de ældste og mest slidte vogne det tyske Forbundsværn havde til salg. De vogne som Danmark købte, startede oprindeligt deres karriere som Leopard 2A0 og 2A1-modeller og var bygget i perioden 1979-1984. De var, med andre ord, næsten lige så gamle som de Leopard 1'ere man allerede havde i tjeneste. Efter en nødvendig hovedrenovering og opgradering til 2A5 status, var de selvfølgelig kampklare, men nogle af vognene blev ved med at have mekaniske problemer på grund af deres høje alder.

Vognene blev planlagt fordelt som følger:

-Danske Internationale Brigade: 51 vogne.

--31 ved III Panserbataljon/Jyske Dragonregiment.

--10 stk. ved IV Panserinfanteribataljon/Prinsens Livregiment.

--10 stk. ved II Panserinfanteribataljon/Gardehusarregimentet.

Der er bare ét lille problem med denne oversigt: Der er intet der tyder på, at eskadronerne ved Prinsens Livregiment og Gardehusarregimentet normeret med Leopard 2 nogensinde modtog det planlagte materiel. Så sent som sommeren 2004 trænede 3 Eskadron/IV Bataljon/Prinsens Livregiment stadig med Leopard 1A5. Den eneste enhed der således reelt havde Leopard 2 og trænede med dem i denne periode var III Panserbataljon/Jyske Dragonregiment.

Russisk T-80BV kampvogn. På trods af alvorlige nedskæringer i 1990'erne bevarede den russiske hær en slagkraftig kerne af pansrede enheder, der primært bestod af opgraderede versioner af køretøjer udviklet under den Kolde Krig. Hæren indkøbte Leopard 2A5 for at kunne bekæmpe disse opgraderede kampvogne. (Foto, mil.ru, Wikimedia Commons)

230 stk. Leopard 1A5.

-1. Sjællandske Brigade: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).

-1. Jyske Brigade: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).

-3. Jyske Brigade: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).

-Panserbataljon/Danske Division (II Bataljon/Jyske Dragonregiment):
30 vogne (3 Eskadroner med 10 vogne hver)

-Opklaringsbataljon Danske Division (V Bataljon/Jyske Dragonregiment):
18 vogne (6 per Eskadron)

-Opklaringsbataljon Hærens Operative Kommando (III Bataljon/Gardehusarregimentet):
18 vogne (6 per Eskadron)

-Panserinfanteribataljon (V Bataljon/Prinsens Livregiment) Kampgruppe Danske Division: 10 vogne. Denne enhed var oprettet som en sikringsenhed der skulle operere bag ved Danske Division, når denne var indsat i Polen eller Baltikum.

Samlet 226 vogne. Men som nævnt ovenfor bestod det problem, at ikke alle enheder i DIB var konverteret til Leopard 2. Så med andre ord bestod der et misforhold imellem hvad der skulle være på papiret og hvad der reelt var til stede af kampvognsmateriel.

Perioden fra 2004 til 2018.

I 2004 var kassen tom. Til trods for at Hæren på dette tidspunkt holdt kontingenter udsendt til Kosovo, Afghanistan og Irak, var der ikke penge til at foretage nye indkøb af tungt materiel. Som allerede nævnt, betød det faktum at alle de danske Leopard 1 kampvogne var fremstillet samtidigt, at de også skulle udskiftes på nogenlunde samme tidspunkt. Det ville betyde, at der på et tidspunkt før 2010 skulle findes penge til at indkøbe lidt over 200 middeltunge kampvogne, hvis man ønskede at bevare den danske hær på sin daværende mobiliseringsstyrke. Der skulle også anskaffes hundredvis af pansrede mandskabsvogne, infanterikampkøretøjer og pansrede selvkørende artilleripjecer i samme ombæring.

Til trods for, at Leopard 1A5 nok godt kunne være fortsat indtil 2010 (jævnfør Forsvarskommissionen af 1997's vurdering), hvor vognene under alle omstændigheder skulle have været udfaset som udslidte og forældede, idet deres 105mm kanon nu manglende gennemslagskraft overfor de mest moderne russiske kampvogne, blev Leopard 1 kampvogne udfaset i 2004-2005 uden erstatning. I stedet for blev 1. Brigade opstillet med de resterende 51 Leopard 2, i teorien organiseret ligesom DIB, bare med I Bataljon/Jyske Dragonregiment, I Bataljon/Livgarden, og I Bataljon/Gardehusarregimentet i stedet for de hidtidige bataljoner. Men selv om jeg har set et eskadrons-mærke for 3 Eskadron/I Bataljon/Livgarden, er der heller ikke noget her som tyder på, at Leopard 2 eskadronerne hos andre end I Bataljon/Jyske Dragonregiment nogensinde blev bemandet med den normerede mængde af personel og køretøjer. Mit indtryk er, at det primært skyldtes mangel på penge, fordi størstedelen af Hærens budget nu gik til de internationale operationer på Balkan, i Irak og Afghanistan.

2018-2021.

Forsvarskommissionen af 2008 vurderede i sin betænkning, at Leopard 2A5, med enkelte opdateringer, ville være tilfredsstillende indtil 2020. Med det nuværende forsvarsforlig der løber fra 2018 til 2023 skal antallet af kampvogne i Stående Styrke bringes fra ca. 30 til 44. I tilgift skal de også opgraderes til Leopard 2A7 status, hvilket blandt andet indebærer en ny og mere slagkraftig 120mm kanon, forbedring af beskyttelsen samt muligheden for at integrere kampvognen i et digitalt netværk med de øvrige køretøjer i enheden. På papiret råder Hæren over 57 Leopard 2 kampvogne, men det er nok et godt spørgsmål hvor mange af dem der reelt er i en sådan vedligeholdelsesmæssig tilstand, at de stadig kan indsættes. Et mindre, men dog stadig betydeligt antal Leopard 2 kampvogne blev også så ødelagt under kampene i Afghanistan, at de reelt er ubrugelige. Opgraderingen til Leopard 2A7 status endte derfor med at blive betydeligt dyrere end først planlagt. Den opgraderede kampvogn udmærker sig primært i kraft af sin længere kanon, der bedre kan udnytte den energi 120mm projektilet har ved affyring og derfor har en betydeligt højere mundingshastighed i forhold til den kortere kanon på Leopard 2A5. Dette burde gøre Leopard 2A7 effektiv imod de nyeste russiske kampvogne af type T-14, om end den russiske hær selvfølgelig hævder, at deres nye kampvogn er immun overfor frontal beskydning fra NATO's nuværende kampvognskanoner og panserværns våben.

Leopard 2A7. De få tilbageværende kampvogne i den danske hær har i kraft af deres opgraderinger bevaret den nødvendige slagkraft. (Foto, Frederik Kehlet, Forsvarsgalleriet.dk)

Status 2021:

44 stk. Leopard 2A7.

-3 Kampvognseskadroner med 14 kampvogne, i hver af 1. Brigades tre pansrede kampbataljoner (I. Bataljon/Livgarden, I. Bataljon/Gardehusarregimentet og II/Jyske Dragonregiment). To kampvogne ser ud til at være i reserve.

T-14 Armata. Denne russiske kampvogn er den første kampvognstype i Europa designet efter den Kolde Krig. Ifølge det russiske militær kan dens pansring modstå beskydning fra alle NATO-panserværnsvåben imens dens kanon vil kunne gennembrænge panseret på samtlige NATO's ældre opgraderede kampvognsmodeller. T-14 er dog teknisk kompliceret og dyr i anskaffelse, så det er et godt spørgsmål, hvor mange af disse kampvogne den russiske hær reelt har råd til. (Foto, Vitaly Kuzmin, <http://www.vitalykuzmin.net>, Wikimedia Commons).

Hvordan kunne det være gået?

Jeg vil gå ud fra de følgende tre mulige scenarier, som hver vil blive behandlet. Disse scenarier vil hver tage udgangspunkt i den historiske situation for det danske panservåben omkring 1990 og følge den mulige udvikling indtil ca. 2010, idet Langtidsplanlægningsgruppen nok næppe havde mulighed for, eller anså det for særlig relevant, at tænke længere frem, da de indgav deres anbefalinger i 1987

Scenarie 1: ”Fattigforsvaret i Fattigfirserne” fortsætter. Dette betyder, at nye kampvogne kun vil blive indført tøvende og i det omfang som det er nødvendigt.

Scenarie 2: En middelløsning, hvor nye kampvogne løbende indkøbes for at afløse de ældre i hver 12-års cyklus. Dette ville nok kun have været muligt hvis der havde været politisk vilje til at øge forsvarsbudgettet i løbet af 1990’erne og 2000’erne.

Scenarie 3: Den ideelle løsning. Ikke alene indkøbes nye kampvogne løbende, men antallet af vogne forøges også til ca. 500. Dette ville nok kun have været muligt hvis en ”nedfrysning” var sket i den Kolde Krig (en ny Korea-krig, storkrig i Mellemøsten, blokade af Berlin etc.).

Scenarie nr. 1 (Minimumsløsningen).

Grundlæggende var problemet udskiftningen af de 126 ældste Centurions. På det tidspunkt hvor de skulle have været udskiftet omkring 1990 ville det stadig have været muligt at købe nye Leopard 1 i Italien, hvor de blev licensproduceret. Brugte Leopard 1 ville nok også have været svære at skaffe hvis den Kolde Krig var forsat. Den eneste grund til at vi kunne købe brugte Leopard 1 dengang var, at Tyskland skulle nedruste som følge af CFE-traktaten og derfor havde vogne til salg.

Den minimumsløsning som vil blive beskrevet her, udelukker anskaffelsen af Leopard 2 som værende for dyr, i hvert fald omkring 1990. Andre moderne kampvogne (den amerikanske M1 Abrams, britiske Challenger, eller franske Leclerc etc.) ville nok også have været for dyre. De eneste vogne som ville have været muligt at købe udover Leopard 1 ville have været opgraderede versioner af andre ældre kampvogne, som f.eks. den fransk AMX-30B2, eller den italienske OF-40. Jeg vil her gå ud fra, at man ville have købt 130 nye Leopard 1 og opgraderet alle Leopard 1 til 1A5 status. Hvis det havde været tilfældet, kunne den danske hærs kampvognsflåde have set sådan her ud i 1990’erne:

250 Leopard 1A5 (heraf 130 nye) fordelt som følger:

- 1. Jyske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 2. Jyske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 3. Jyske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 1. Sjællandske Brigade: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 2. Sjællandske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).

- Opklaringsbataljon Jyske Division (V Bataljon/Jyske Dragonregiment): 18 vogne (6 per Eskadron)

- Opklaringsbataljon CORPS LANDZEALAND (III Bataljon/Gardehusarregimentet):
18 vogne (6 per Eskadron)

I alt 246 kampvogne, med de tilbageværende ved Hærens Kampskole eller i reserve, eller måske brugt til at give Bataljonschefen i nogle af Panserbataljonerne en Chef-kampvogn. Herved har Hærens primære enheder fået dækket deres behov for en tidssvarende kampvogn.

90 stk. Centurion Mk. 5.2-DK.

- Jyske Divisions Panserjagerbataljon (VI Bataljon/Jyske Dragonregiment):
50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).

- Jyske Divisions Motoriserede Infanteribataljon:
10 vogne (1 Eskadron med 10 vogne).

- Jyske Kampgruppes Panserjagereskadron: 10 vogne

- Militærregion IV: 20 vogne (2 eskadroner med 10 vogne hver som en del af regionens motoriserede infanteribataljon (II bataljon/Fynske Livregiment)).

Samlet 90 vogne brugt her. Gamle Centurions koncentrerer bevidst i Jylland/Fyn for at gøre logistikken nemmere. Det ville dog have været et problem, at enheder i Jyske Division stadig har den mekanisk upålidelige Centurion, idet divisionen skulle forvente at forskyde dele af vejen imod sit indsættelsesområde i Slesvig-Holsten ved egen kraft.

53 stk. M41-DK1.

-Let Kampvognseskadron/Bornholms Værn: 11 vogne (10 aktive, 1 i krigsreserve)

-Opklaringseskadron/Bornholms Værn: 6 vogne.

-1. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 8 vogne

-2. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 10 vogne

-3 Sjællandske Kampgruppes Panzerjagereskadron: 8 vogne

-4. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 10 vogne

Alle M41-DK1 brugt her. Vognene bevidst samlet øst for Storebælt for at lette logistikken. Med undtagelse af enhederne på Bornholm er det mindre problematisk at panserjagere i enheder beregnet på stedbundet kystforsvar er upålidelige. M41-DK1 er dårligere beskyttet end de Centurions de afløser, men har omtrent samme slagkraft og bedre skydetekniske egenskaber og evne til natkamp, forudsat selvfølgelig at elektronikken virker som den skal.

I slutningen af 1990'erne ville det have været nødvendigt at udskifte M41-DK1 og Centurion. Til erstatning ville det senest på dette tidspunkt have været nødvendigt at indkøbe Leopard 2, idet Warszawapagtens standardkampvogn sandsynligvis, som minimum, ville have været en opgraderet T-72 model, som 105mm kanonen ville have svært ved at skyde igennem frontalt, selv med opgraderet ammunition. Så omkring årtusindskiftet ville det have været nødvendigt at udskifte 53 M41-DK1 og 90 Centurions. Til erstatning ville det have været nødvendigt at indkøbe 140 brugte Leopard 2A4, som på sigt skulle opgraderes til 2A5 eller 2A6. Hvis det havde været tilfældet, kunne den danske hærs kampvognsflåde have set sådan her ud i 2000'erne:

140 Leopard 2A4 fordelt som følger:

-1. Jyske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).

-2. Jyske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).

-3. Jyske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).

-Opklaringsbataljonen Jyske Division (V Bataljon/Jyske Dragonregiment):

18 vogne (6 per Eskadron)

Leopard 2 koncentrerer i Jyske Division, hvor truslen er størst. Samlet 138 vogne, med resterende i reserve.

250 Leopard 1A5 (heraf 130 nye købt omkring 1990) fordelt som følger:

-1. Sjællandske Brigade: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).

-2. Sjællandske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).

-Opklaringsbataljon CORPS LANDZEALAND (III Bataljon/Gardehusarregimentet):

18 vogne (6 per Eskadron)

-Jyske Divisions Panserjagerbataljon (VI Bataljon/Jyske Dragonregiment):

50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).

-Jyske Divisions Motoriserede Infanteribataljon: 10 vogne (1 Eskadron med 10 vogne).

-Jyske Kampgruppes Panserjagereskadron: 10 vogne

-Militærregion IV: 20 vogne (2 Eskadroner med 10 vogne hver som en del af regionens motoriserede infanteribataljon).

-Kampvogneskadron/Bornholms Værn: 10 vogne

-Opklaringseskadron/Bornholms Værn: 6 vogne.

-1. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 8 vogne

-2. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 10 vogne

-3. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 8 vogne.

-4. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 10 vogne

De nyeste Leopard 1 er koncentreret i de sjællandske brigader og opklaringsbataljonen. Ældre vogne er fordelt til de resterende enheder. Det er muligt at vognene til enhederne på Bornholm ville være blevet erstattet med en eller anden form for hjulpanservogn med 105mm kanon i stedet for, idet Leopard 1A5 med sin vægt på 42 tons måske er lige stor nok til øens veje og broer.

Omkring 2010 ville det have været nødvendigt at udskifte de ældste 120 Leopard 1A5, der på dette tidspunkt ville være over 30 år gamle og derfor udtjente. Disse ville sandsynligvis være blevet erstattet med yderligere opgraderede Leopard 2, også selv om en teoretisk Leopard-3 skulle have været indført på dette tidspunkt. Leopard 3-kampvognen, med en 140mm kanon, var på tegnebrættet sidst i 1980'erne, men den Kolde Krig sluttede før projektet kom videre. Så forudsat at man havde bevaret og viderebygget den struktur man havde opnået under den Kolde Krig og i minimalt omfang indkøbt nye vogne, kunne den danske hærs flåde i dag måske have set således ud:

260 Leopard 2A5/2A6 fordelt som følger:

- 1. Jyske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 2. Jyske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 3. Jyske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 1. Sjællandske Brigade: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 2. Sjællandske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).
- Jyske Divisions Panserjagerbataljon: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).

Leopard 2 koncentrerer i felthærs-enheder i Jylland og på Sjælland. Det er muligt at disse vogne ville have kunnet opgraderes med den teoretiske Leopard 3's 140mm kanon.

130 Leopard 1A5 (nye vogne købt omkring 1990) fordelt som følger:

- Opklaringsbataljon Jyske Division: 18 vogne (6 per Eskadron)
- Opklaringsbataljon CORPS LANDZEALAND: 18 vogne (6 per Eskadron)
- Jyske Divisions Motoriserede Infanteribataljon: 10 vogne (1 Eskadron med 10 vogne).
- Jyske Kampgruppes Panserjagereskadron: 10 vogne

- Militærregion IV: 20 vogne (2 Eskadroner med 10 vogne hver som en del af regionens motoriserede infanteribataljon).

- Kampvognseskadron/Bornholms Værn: 10 vogne
- Opklaringseskadron/Bornholms Værn: 6 vogne.

- 1. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 8 vogne
- 2. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 10 vogne
- 3. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 10 vogne
- 4. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 10 vogne

Leopard 1 er fordelt til enheder som enten ikke har kamp som egentlig hovedopgave eller er indsat som en del af det regionale forsvar/kystforsvar. Igen er det muligt at enheder på Bornholm ikke ville have fået Leopard 1, men en eller anden form for hjulpanservogn med 105mm kanon.

Scenarie nr. 2 (Middelløsningen).

Vi går igen ud fra 1987 studiets ønske om at udskifte de ældste Centurions først. Men i stedet for at købe Leopard 1, opfyldes Hærens ønsker fra politisk side, og den vogn som bliver anskaffet, vil være Leopard 2A4. På dette tidspunkt var der kun tre Leopard 2 brugerlande i Europa (Vesttyskland, Holland og Schweiz), så hvis den Kolde Krig var fortsat, ville det nok have været umuligt at købe brugte Leopard 2 omkring 1990, som Sverige og Østrig gjorde, idet de oprindelige brugerlande næppe ville sætte dem til salg, hvis den Kolde Krig var fortsat. Det er selvfølgelig også muligt, at Hæren måske ville have købt en anden kampvogn med 120mm kanon, f.eks. den britiske Challenger 1, eller amerikanske M1 Abrams, men 1987-studiet favoriserer klart Leopard 2, så medmindre amerikanerne var villige til at give et ualmindeligt godt tilbud, er det nok den mest sandsynlige vogn. Hvis vi går ud fra, at man indledningsvist ville kunne samle nok midler til at udskifte Leopard 1 i de jyske Panserinfanteribrigader (dvs. anskaffe 120 Leopard 2), samt opgradere Leopard 1 til 1A5, kommer regnestykket til at se således ud:

120 Leopard 2A4.

- 1. Jyske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 2. Jyske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 3. Jyske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).

120 Leopard 1A5 fordelt som følger:

- 1. Sjællandske Brigade: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 2. Sjællandske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).
- Opklaringsbataljonen Jyske Division: 18 vogne (6 per Eskadron)
- 4. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 12 vogne

Alle 2x120 vogne i brug. Herved har de fleste af Hærens primære enheder fået dækket deres behov for en tidssvarende eller endda overlegen kampvogn.

90 stk. Centurion Mk. 5.2-DK.

-Jyske Divisions Panserjagerbataljon: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).

-Jyske Divisions Motoriserede Infanteribataljon: 10 vogne (1 Eskadron med 10 vogne).

-Jyske Kampgruppes Panserjagereskadron: 10 vogne

-Militærregion IV: 20 vogne (2 Eskadroner med 10 vogne hver som en del af regionens motoriserede infanteribataljon).

Samlet alle 90 vogne brugt her. Gamle Centurions koncentrerer bevidst i Jylland/Fyn for at gøre logistikken nemmere. Det ville dog have været et problem, at enheder i Jyske Division stadig har udslidte Centurions, også selv om de i kraft af deres tårnopradering skyder næsten lige så godt som Leopard 1A5.

53 stk. M41-DK1.

-Opklaringsbataljon CORPS LANDZEALAND: 18 vogne (6 per Eskadron)

-Let Kampvognseskadron/Bornholms Værn: 11 vogne

-Opklaringseskadron/Bornholms Værn: 6 vogne.

-1. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 8 vogne

-2. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 10 vogne

Alle M41-DK1 brugt her. Vognene er bevidst samlet øst for Storebælt for at lette logistikken. Med undtagelse af enhederne på Bornholm og Opklaringsbataljonen er det mindre problematisk at panserjagere i enheder beregnet på stedbundet kystforsvar er upålidelige. Vognene er dårligere beskyttet end de 84mm Centurions de afløser, men har omtrent samme slagkraft og bedre skydetekniske egenskaber og evne til natkamp, når elektronikken virker.

I slutningen af 1990'erne ville det have været nødvendigt at udskifte både M41-DK1 og Centurion. Så omkring årtusindskiftet ville 53 M41-DK1 og 90 Centurions være blevet skrottet. Til erstatning ville det have været nødvendigt at indkøbe 140, måske brugte, Leopard 2A4 som på sigt skulle opgraderes til 2A5 eller 2A6. Hvis det havde været tilfældet, kunne den danske hærskampvognsflåde have set sådan her ud i 2000'erne:

260 Leopard 2A4/A5/A6 fordelt som følger:

- 1. Jyske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 2. Jyske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 3. Jyske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 1. Sjællandske Brigade: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 2. Sjællandske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).
- Jyske Divisions Panserjagerbataljon: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).

Dette koncentrerer de mest slagkraftige kampvogne i de pansrede infanteribrigader, med tyngden hos Jyske Division, med 170 Leopard 2.

120 Leopard 1A5 fordelt som følger:

- Opklaringsbataljon Jyske Division: 18 vogne (6 per Eskadron)
- Opklaringsbataljon CORPS LANDZEALAND: 18 vogne (6 per Eskadron)
- Jyske Divisions Motoriserede Infanteribataljon: 10 vogne (1 Eskadron med 10 vogne).
- Jyske Kampgruppes Panserjagereskadron: 10 vogne

Militærregion IV: 16 vogne (2 Eskadroner med 8 vogne hver som en del af regionens motoriserede infanteribataljon).

- Kampvognseskadron/Bornholms Værn: 10 vogne
- Opklaringseskadron/Bornholms Værn: 6 vogne.

- 1. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 8 vogne
- 2. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 8 vogne
- 3. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 8 vogne
- 4. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 8 vogne

Det er muligt at vogne til enhederne på Bornholm ville have været blevet erstattet med en eller anden form for hjulpanservogn med 105mm kanon i stedet for, idet Leopard 1A5 med sin vægt på 42 tons måske ville have være lige stor nok til øens veje og broer.

Omkring 2010 ville det have været nødvendigt at udskifte de ældste 120 Leopard 1A5, der på dette tidspunkt ville være over 30 år gamle og derfor udtjente. Siden vi her går ud fra, at det danske forsvar holder nogenlunde trit med den tekniske udvikling, ville man nok have købt den nyudviklede Leopard 3, der sandsynligvis ville have været i tysk tjeneste i 5-10 år på dette tidspunkt og måske allerede opgraderet.

120 Leopard 3 fordelt som følger:

- 1. Jyske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 2. Jyske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 3. Jyske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).

260 Leopard 2A5/2A6 fordelt som følger:

- 1. Sjællandske Brigade: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).
- 2. Sjællandske Brigade: 40 vogne (4 Eskadroner med 10 vogne hver).

- Jyske Divisions Panserjagerbataljon: 50 vogne (5 Eskadroner med 10 vogne hver).
- Opklaringsbataljon Jyske Division: 18 vogne (6 per Eskadron)
- Opklaringsbataljon CORPS LANDZEALAND: 18 vogne (6 per Eskadron)
- Jyske Divisions Motoriserede Infanteribataljon: 10 vogne (1 Eskadron med 10 vogne).
- Jyske Kampgruppes Panserjagereskadron: 10 vogne

- Militærregion IV: 16 vogne (2 Eskadroner med 8 vogne hver som en del af regionens motoriserede infanteribataljon).

- Kampvogneskadron/Bornholms Værn: 10 vogne
- Opklaringseskadron/Bornholms Værn: 6 vogne.

- 1. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 8 vogne
- 2. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 8 vogne
- 3. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 8 vogne
- 4. Sjællandske Kampgruppes Panserjagereskadron: 8 vogne

Leopard 3 skulle have haft en 140mm kanon med autolader samt muligvis en 20mm våbenstation i tårnet til bekæmpelse af let pansrede mål og fjendtlige kamphelikoptere. Kampvognen skulle også have en sensormast, der ville muliggøre skydning fra tårnskjult stilling. Om muligt, skulle besætningen skæres ned til to mand, der fra deres beskyttede rum i kampvognens skrog skulle styre kampvognen ved hjælp af kameraer og den nævnte sensormast.

Det er som sagt muligt, at Leopard 2 også kunne have fået Leopard 3's 140mm kanon. Hvis det er tilfældet, ville Hæren have haft 380 kampvogne der alle uden problemer kunne gennemskyde de kampvogne den russiske hær kunne tænkes at have i tjeneste i 2010. Der er selvfølgelig ren spekulation at tænke over hvad der kunne være sket, hvis Hæren havde fået materiel som ikke engang eksisterer i dag, men idet næsten al ny kampvognsudvikling stoppede omkring 1990, er det sandsynligt at en eller anden form for kampvogn med 140mm kanon ville være blevet udviklet hvis den Kolde Krig var fortsat. 140mm kanonen eksisterer sådan set i dag, omend den selvfølgelig ikke er i brug. Det var meningen, at kampvogns-hjælperen skulle skiftes ud med en autolader i en Leopard 2 med 140mm kanon, idet 140mm enhedspatroner er lige i overkanten af hvad en normal mand kan klare at løfte og svinge rundt i et lille tårnrum. Det er også sandsynligt, at antallet af skud til kanonen ville falde fra 42 til 32, fordi ammunitionen er større og autoladeren også optager plads.

Leopard 2 kampvogn med 140mm kanon. Denne opgradering blev udtænkt for at imødegå truslen fra de kampvogne Sovjetunionen måtte udvikle i løbet af 1990'erne, hvis den Kolde Krig var fortsat. (Foto, Rheinmetall).

Scenarie nr. 3.

(Ideal-løsningen, hvor der både bliver købt moderne kampvogne og antallet forøges).

Vi går igen ud fra 1987 studiets ønske om at udskifte de ældste Centurions først (126 vogne). Løsningen her kan bruges hvad enten man køber Leopard 1 eller Leopard 2 til erstatning. De hidtidige overslag har alle gået ud fra, at de ca. 390 kampvogne Hæren havde i 1987 bliver udskiftet af tre omgange (ca. 1990, 2000 og 2010), med ca. 130 vogne hver gang. I stedet for går vi nu ud fra, at udskiftningerne i stedet for sker med ca. 160-170 vogne hver gang. Det ville selvfølgelig være muligt, at de ekstra 120 vogne nødvendige for at nå 500 kunne være skaffet på én gang (altså et indkøb på ca. 250 kampvogne på samme tidspunkt), men det er nok usandsynligt. Et andet problem er selvfølgelig spørgsmålet om personel, idet 120 nye kampvogne som minimum vil betyde, at antallet af kampvogns-besætninger i stående styrke skal forøges med minimum 40, for at kunne opretholde en tilstrækkelig gennemstrømning af personel til mobiliseringstyrken.

Grundlæggende set er der to måder at bruge de ekstra vogne på:

1. Opstille nye enheder eller udvide gamle enheder med flere vogne
2. Få ekspederet de gamle vogne ud endnu hurtigere end det ellers ville have været tilfældet.

Så hvis vi forestiller os 40 ekstra vogne indkøbt omkring 1990 (hvad enten det så er Leopard 1 eller 2), ville det enten være muligt at opstille en ekstra panserbataljon i stedet for en panserinfanteribataljon i en af de jyske brigader, hvorved Panserinfanteribrigaden så bliver til en Panserbrigade, eller at give hver af de jyske brigader en ekstra Kampvognseskadron i deres Panserbataljon. Herudover kunne det måske også tænkes at antallet af kampvogne i hver Eskadron kunne forøges, f.eks. ved at tildele hver deling en ekstra kampvogn, så eskadronernes styrke går fra 10 til 13 kampvogne.

En anden mulighed er at få ekspederet nogen flere M41-DK1 eller Centurions ud af de mobile felthærsenheder og over i lokalforsvaret eller til de felthærsenheder som har stationære opgaver. Denne cyklus vil så gentage sig omkring år 2000 og 2010 og hvis den var blevet gennemført fuldt ud, kunne Hærens Panservåben i 2014 måske have set ud som følger, hvis den daværende struktur var blevet opretholdt og gradvist forøget efterhånden som de nødvendige økonomiske midler blev stillet til rådighed:

Jyske Division med:

- 1. Jyske Brigade, 66 kampvogne (5 Eskadroner, hver med 13 kampvogne plus 1 vogn til Bataljonschef/Panserbataljon)
- 2. Jyske Brigade, 94 kampvogne (7 Eskadroner, hver med 13 kampvogne, plus 3 vogne til hhv. 2xBataljonschef/Panserbataljon og Chef/Brigade)
- 3. Jyske Brigade, 66 kampvogne (5 Eskadroner, hver med 13 kampvogne plus 1 vogn til Bataljonschef/Panserbataljon)
- Opklaringsbataljon, 18 kampvogne (3 Eskadroner, hver med 6 kampvogne)
- Motoriseret Infanteribataljon, 13 kampvogne (1 Eskadron m. 13 kampvogne)

Jyske Division i alt 257 kampvogne.

Enheder i Vestre Landsdelskommandos område (Vest for Storebælt).

- Jyske Kampgruppe, 13 kampvogne (1 Eskadron).
- Militærregion IV, 26 kampvogne (2 Eskadroner med 13 kampvogne hver).

I alt 39 kampvogne vest for Storebælt.

Enheder i Østre Landsdelskommandos område (Øst for Storebælt).

- 1. Sjællandske Brigade, 66 kampvogne (5 Eskadroner, hver med 13 kampvogne plus 1 vogn til Bataljonschefen i Panserbataljonen).
- 2. Sjællandske Brigade, 66 kampvogne (5 Eskadroner, hver med 13 kampvogne plus 1 vogn til Bataljonschef/Panserbataljon)
- Opklaringsbataljon, 18 kampvogne (3 Eskadroner, hver med 6 kampvogne)
- 1, 2, 3 og 4. Sjællandske Kampgruppe, 52 kampvogne (4 Eskadroner, hver med 13 kampvogne)

-Bornholms Værn, 19 kampvogne

(1 Eskadron med 13 kampvogne, 1 Opklaringseskadron med 6 kampvogne)

I alt 221 kampvogne i området øst for Storebælt

Samlet 517 kampvogne.

Hvad typerne angår, kommer det jo selvfølgelig an på hvad man præcist ville have indkøbt af vogne, men som allerede nævnt var opgraderede Leopard 1 og Leopard 2-kampvogne nok de mest sandsynlige typer, plus selvfølgelig ”skrivebordskampvognen” Leopard 3.

Men nu er vi efterhånden så langt ude i tankeeksperimenter at det nok er bedst at stoppe her. Af åbenlyse årsager anså Rådgivnings-og Analysegruppen det ikke for nødvendigt at tænke længere fremad end til ca. 2010, da de udgav deres betænkning i 1987.